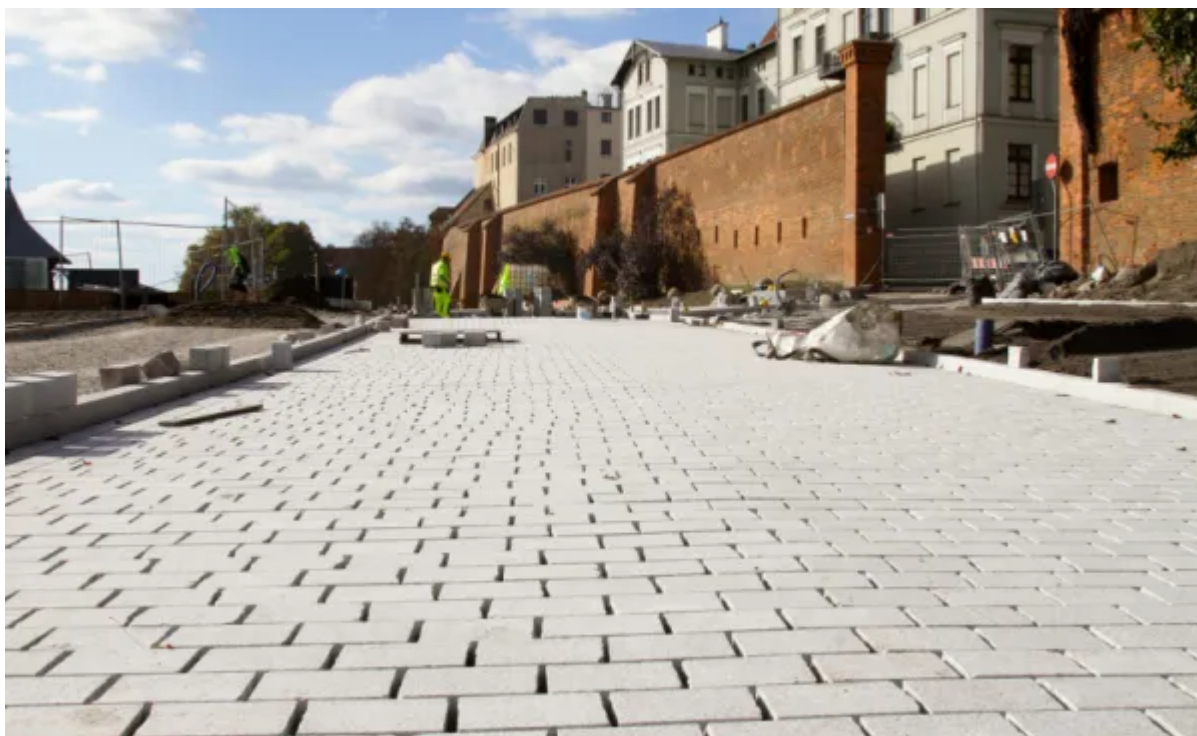

Na ok. 62% oceniane jest zaawansowanie prac przy przebudowie ulicy Bulwar Filadelfijski. Największe zmiany widać na jezdni, ale też i przy pawilonach, wokół których urządzany jest teren zielony.

Zagospodarowanie Bulwaru Filadelfijskiego oprócz nowej infrastruktury technicznej związane będzie z nową aranżacją zieleni bogatej w roślinność krzewiastą, która poprawi walory estetyczne tego terenu, jak i wzmocni utrzymanie skarp. Horyzontalnie zakomponowana zieleń składać się będzie z krzewów, traw i bylin, których docelowa wysokość nie wpłynie na ekspozycję panoramy miasta, a która wraz z trawnikami rekreacyjnymi stworzy spójny, przyjazny i reprezentacyjny teren zieleni. Zieleń w strefie reprezentacyjnej wzdłuż murów miasta, na całej szerokości pasa do Wisły będzie nawadniana, co znacząco wpłynie na skuteczność wykonanych nasadzeń i jakość trawników przeznaczonych do rekreacji mieszkańców.

Jeśli chodzi o prace drogowe: kontynuowane są prace związane z układaniem nawierzchni z kostki granitowej. Wykonane są już między innymi skrzyżowanie w pobliżu Bramy Mostowej. Za Wolą Zamkową w kierunku ul. Warszawskiej wykonywane są chodniki oraz ciąg pieszo-rowerowy po południowej stronie Bulwaru.

Deptak w stronę mostu kolejowego jest częściowo już wykonany.

Z kolei przy pawilonach trwają ostatnie prace, w tym prace porządkowe na terenie wokół budynków. Same obiekty są w trakcie uzyskiwania decyzji na użytkowanie.

Bulwar pełen skarbów

W toku przebudowy Bulwaru Filadelfijskiego natrafiono na wiele pozostałości historycznych. Obecnie kończą się badania archeologiczne w pobliżu hotelu Bulwar, gdzie najprawdopodobniej odkryto pozostałości po Kościele św. Ducha i klasztorze Sióstr Benedyktynek.

W trakcie prowadzenia prac badawczych archeolodzy ustalili, że mur o długości około 50 m znajdujący się w centralnej części wykopu jest murem oporowym wiślanej skarpy, za którą w okresie od przełomu XIII/XIV w do XVII w znajdował się zespół budynków kościoła i klasztoru Świętego Ducha oraz średniowieczny szpital. Mur ten posiada szereg łuków, które widoczne są obecnie we wkopach znajdujących się na terenie prac. Jak się wydaje odkryty mur stanowił południową granicę strefy sacrum badanego kompleksu. Początkowo mur był budowlą wolnostojącą, ale z czasem zaczęto dobudowywać do niego młodsze mury poprzeczne, tworząc w ten sposób szereg budynków związanych z zabudowaniami klasztornymi. Mury poprzeczne dobudowywane były od strony północnej już od czasów średniowiecznych. Oparcie nowszych zabudowań o mur oporowy oraz ukształtowanie terenu spowodowało po pewnym czasie nachylenie się muru głównego w stronę południową. W tym okresie mur wsparty został od strony południowej szeregiem przypór. Cztery odkryte podczas badań przypory powstawały w różnych okresach czasu. Najmłodsza (przypora B) powstała pod koniec funkcjonowania kompleksu być może nawet już w pierwszej połowie w XVII w.

Jednym z najciekawszych fragmentów zabudowy odkrytych podczas badań jest budynek, w którym odkryto ślady przynajmniej trzykrotnej przebudowy. Początkowo była to budowla na planie kwadratu o wymiarach 5 x 5 m posiadająca w dolnych partiach solidny fundament z głazów oraz sklepienie kolebkowe, którego ślady są do dziś widoczne na murze głównym oraz z południowo zachodniej części tego budynku. Po zniszczeniu sklepienia w budynku założony został kanał odwadniający, który odprowadzał wodę z budynków klasztornych do Wisły. Po wyburzeniu kompleksu klasztornego w 1656 r. budynek został przebudowany, od strony zachodniej skrócony i zabudowany murem datowanym na XVIII w, wykonano w nim

wówczas bruk. We wnętrzu tego budynku znajduje się jedna z przypór, w okresie przebudowy została ona częściowo rozebrana a materiał z niej pobrany wykorzystano wtórnie do budowy ściany wschodniej tego budynku. Jednym z najciekawszych obiektów jest piec hypokaustum. Był to system ogrzewania pomieszczeń gorącym powietrzem rozprowadzanym za pomocą kanałów zbudowanych z charakterystycznych płytek z okrągłymi otworami (zabezpieczono kilka takich płytek kamiennych i ceramicznych) oraz kamiennych płyt nakrywających piec.

Na południe od muru mamy do czynienia ze strefą gospodarczą klasztoru. Na tym obszarze odkryto pozostałości budynku datowanego na XVI w. Wyprowadzenie zabudowy, a co za tym idzie rozszerzenie strefy użytkowej po za mury oporowe w XVI w koreluje z ówczesnym spadkiem średniego poziomu Wisły. Pierwotna funkcja tej budowli nie została niestety rozpoznana wiadomo jednak, że budynek przetrwał przynajmniej częściowo rozbiórkę zespołu Świętego Ducha przeprowadzoną przez wojska szwedzkie w 1656 r. i wykorzystywany był wtórnie w XVIII w pełniąc w tym okresie prawdopodobnie funkcję jatki (w wypełnisku warstw w obrębie budynku B odkryto znaczne ilości kości zwierzęcych także ze śladami ćwiartowania, rąbania i obróbki, oraz znaczne ilości fragmentów naczyń).

Jeśli chodzi o zabytki ruchome podczas prac odkryto dwa brakteaty jeden z nich wydatowany został jako moneta bita w okresie 1308-1319. odkryto też inne monety, głównie z XVII i XVIII w. Do innych zabytków wydzielonych zaliczyć należy 4 oprawy kościane noży lub innych drobnych narzędzi. 3 ostrza noży żelaznych, grzebień kościany, łyżkę brązową, guziki przedmioty te stanowią świadectwo życia codziennego jakie toczyło się w obrębie gospodarczej strefy klasztoru.

Podczas badań odkryto też zabytki związane z sakralną funkcją badanego obszaru. Należą do nich fragmenty witraży, fragment figurki czy płytka podłogowa z motywem kwiatu lilii i koła zębatego (podobne płytki odkryte zostały podczas badań w kościele świętego Jakuba). Jednym z najciekawszych zabytków jest średniowieczna, kamienna baza kolumny. Zabytek ten odkryty został w obrębie budynku B gdzie został przeniesiony prawdopodobnie w XVIII w i wykorzystywany wtórnie, pierwotnie była to być może baza kolumny pochodząca z kościoła Świętego Ducha. Na szczególną uwagę zasługują także zabytki pozyskane na terenie badań związane z upadkiem zespołu klasztornego oraz wydarzeniami mającymi miejsce na terenie badań po 1656 r. Są to przede wszystkim liczne fragmenty importowanych fajek holenderskich w tym egzemplarze zdobione, fragment kuli armatniej oraz

drobne militaria związane z XVIII i XIX w. konfliktami.

Podczas badań odkryto materiały masowe ruchome: znaczne ilości ceramiki oraz szkieleł (z części tych fragmentów będzie można zrekonstruować niemal całe formy naczyń). Znaczną część materiału stanowią fragmenty kaflí piecowych o bogatych ornamentach roślinnych oraz geometrycznych. Wyjątkowym zabytkiem jest też kafel piecowy z ornamentem zoomorficznym w postaci lwa z dwoma ogonami oraz dwugłowego orła. Znaczną część zbioru materiałów masowych stanowią kości zwierzęce, na których często widoczne są ślady obróbki. Ten zbiór materiałów pozwoli na ustalenie rodzaju diety mieszkańców kompleksu klasztorneę. Poza standardowymi gatunkami zwierząt domowych w materiałach osteologicznych wyróżniono kości bobra, dzika, sarny/jelenia, kręęi i ości a także łuski rybie w tym najprawdopodobnieę jesiotra, żyjącego ówczesznie w Wiśle.

Badania wykopaliskowe zaowocowały pozyskaniem ciekawego zbioru zabytków ruchomych, ale także są źródłem licznych informacji dotyczących organizacji i życia nadbrzeża tej części Torunia od XIII do XIX w. Najważniejszym wynikiem prac jest odkrycie oraz inwentaryzacja XIII/XIV w. muru oporowego o niezwykle złożonej i ciekawej konstrukcji.

Co dalej...

12 października 2023 r. odbyło się spotkanie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, projektantem bulwaru oraz ekspertami w zakresie archeologii i konserwatorstwa, gdzie ustalono, że:

1. **Odkryte fragmenty murów należy bezwzględnie chronić przed niekorzystnym wpływem warunków atmosferycznych**, a najlepszą metodą jest ich zasypanie kruszywem mineralnym zgodnie z wytycznymi nadzoru autorskiego odnośnie zagęszczenia, WKZ-u i ekspertów;
2. Wskazano na niebezpieczeństwo zalania wykopu wodami opadowymi, w tym od kanalizacji deszczowej której realizacja jest wstrzymana, a która zbiera wody z wykonywanych nawierzchni;
3. Wskazano, że wykop znajduje się na terenie zalewowym o dużym prawdopodobieństwie występowania powodzi;
4. Wskazano na kolizję z sieciami i brak możliwości przebudowy sieci gazowej średnieę ciśnienia, która w sąsiedztwie zasila stację redukcyjną;

5. **Uzgodniono zakres dodatkowych badań uzupełniających badania archeologiczne:**

- badania geoarcheologiczne datowania nawarstwień osadów oraz budowy geologicznej (PAN);
 - badania termoluminescencyjne pobranych próbek cegieł (UMK);
 - badania dendrochronologiczne pobranych próbek drewna odsłoniętej podłogi drewnianej (Instytutu Archeologii UMK) celem poddania zabiegom konserwatorskim umożliwiającym jej ewentualną późniejszą ekspozycję muzealną;
 - sporządzono skaniny laserowe oraz badania architektoniczne przez Katedrę Konserwatorstwa WSP UMK.
6. Poinformowano o przeprojektowaniu jezdni w zakresie głębokości podbudowy oraz przebiegu sieci kanalizacji deszczowej i sieci wodociągowej.
7. Potwierdzono że **odkrycia wymagają wyeksponowania znalezisk** np. w postaci uwidocznienia przebiegu muru w nawierzchni jezdni, grafik, tablic, makiety i filmów 3D lub innej wizualizacji. Ostateczna forma prezentacji zostanie ustalona po podsumowaniu przeprowadzonych badań.
8. Gmina Miasta Toruń potwierdziła, że jest gotowa do współdziałania w sprawie przebadania terenu na północ od obecnego obszaru badań oraz jest zainteresowana zleceniem UMK sporządzenia analizy historyczno-archeologicznej wyprzedzającej badania terenowe, które będą dowiązywać się do aktualnego obszaru badań.

Przebudowa ulicy Bulwar Filadelfijski, częściowo wraz z sąsiednim terenem, rozpoczęła się w 2022 roku. Zadanie obejmuje 2-kilometrowy pas nabrzeża Wisły pomiędzy mostem kolejowym a granicami przystani AZS, ograniczony z jednej strony korytem Wisły, z drugiej linią murów obronnych Zespołu Staromiejskiego i murami wewnętrznego pierścienia XIX-wiecznej Twierdzy Toruń. W ramach zadania wykonane zostaną ścieżki rowerowe, jezdnia, chodniki i ciągi piesze oraz promenada wzdłuż brzegu Wisły. Powstaną schody terenowe i zejścia do Wisły, a także mała architektura. Na terenie inwestycji zamontowane będzie docelowo 18 kamer monitoringu miejskiego oraz 2 punkty Wi-Fi na wysokości ul. Żeglarskiej i Łaziennej.

Koszt przebudowy Bulwaru Filadelfijskiego wynosi około 46 mln złotych ze współfinansowaniem ze środków Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych w kwocie 30 mln złotych.

fot. Paula Gałązka

- [Powrót](#)
- [Udostępnij na: X](#)
- [Udostępnij na: FB](#)
- [Drukuj](#)
- [PDF](#)